

REPRESIUNEA STALINISTĂ: MODUL DE FUNCȚIONARE

La redactarea acestui studiu despre soarta dramatică a familiei Ogurțov au fost folosite memoriile doamnei Tamara Batâr, fiica lui Iacob Ogurțov, publicate într-o broșură¹, copii-xerox din dosarul de condamnare al lui Ia. Ogurțov, din Arhiva SIS al RM, păstrate în arhiva familiei Batâr, fotografii de familie, precum și interviul, solicitat doamnei Tamara Batâr, sâmbătă, 26 ianuarie 2013.

Tatăl doamnei Tamara Batâr, Iacob Ivanovici Ogurțov s-a născut pe data de 2 mai 1913, în satul Semionovca, raionul Ștefan Vodă, Republica Moldova, într-o familie de țărani de origine rusă. În 1921 Iacob Ogurțov a fost înscris la școala primară, pe care a absolvit-o în anul 1925. În anul următor, 1926, Ia. Ogurțov a fost admis la Colegiul agrar din localitatea Manzâr (astăzi – Lesnoie, raionul Tarutino, Ucraina). După absolvirea Colegiului a rămas să lucreze în aceeași instituție de învățământ în calitate de agronom – specialist în culturi de semințe selecționate. În 1935 a fost recrutat în armată, dar foarte repede demobilizat, fiind că, așa cum a menționat chiar Iacob Ogurțov într-un demers, semnat mult mai târziu, „era de naționalitate rusă”. Deoarece locul de muncă de la Colegiu era deja ocupat de altă

persoană, Ia. Ogurțov s-a angajat în calitate de secretar la Primăria satului Iacobstal din raionul Căușeni.

În 1938 o profesoară tânără, Valentina Sergheeva, originară din Orhei, a fost repartizată la lucru în Semionovca. Așa s-a întâmplat, că Iacob Ogurțov a fost trimis cu căruța s-o aducă pe Valentina de la gara Căușeni până la locul de destinație². Astfel, cei doi s-au cunoscut, s-au îndrăgostit și s-au căsătorit.

La 28 iunie 1940 România a fost invadată de trupele Armatei roșii. Basarabia, nordul Bucovinei, Ținutul Herța, insule de la Gurile Dunării au intrat sub regimul Primei ocupații sovietice (1940-1941). Noile autorități l-au împuternicit pe Iacob Ogurțov să ia în administrare gospodăriile părăsite ale germanilor din Iacobstal, repatriați în *Faterland*, în conformitate cu înțelegerea nazisto-sovietică. În februarie 1941 Ia. Ogurțov a fost trimis în calitate de învățător, în satul Feștelița, unde locuia soția sa.

La 22 iunie 1941, alături de Germania și aliatele acesteia, România a intrat în război împotriva URSS pentru a elibera pământurile și populația, răpite de sovietici un an mai devreme. Fiind suspectați de colaboraționism cu bolșevicii, soții Ogurțov au fost arestați: Iacob a fost interogat la Tighina, după care eliberat cu

condiția să se mute în alt sat, iar Valentina, care avea un copil mic, de trei luni, pe care-l alăpta și pe care a fost nevoită să-l lase la rude, a fost trimisă din Tighina la Galați, de unde, peste 20 de zile s-a întors în Feștelița.

Din august 1941 până la 31 martie 1944 Iacob Ogurțov a lucrat secretar la primăria din satul natal Semionovca. Odată cu retragerea administrației și forțelor militare românești, în primăvara anului 1944, familia Ogurțov s-a retras în România, în orașul Turnu-Măgurele, de unde a fost capturată de sovietici și trimisă la locul de baștină – s. Feștelița (iulie 1945).

Pe data de 20 ianuarie 1949 locțiitorul șefului Secției a 3-a a Departamentului 2 al Ministerului Securității de Stat al RSS Moldova, maiorul Zanevski, a semnat Dispoziția de arest pe numele lui Ogurțov Iacob Ivanovici.

DOCUMENT

[Sus, în stânga]:

„APROB”

Ministrul Securității Statului RSSM

General-maior

(MORDOVETȚ)

(semnătura)

¹ Tamara Batâr. *Urme cu dor*, Chișinău, Tipografia „Reclama”, 2009, 51 p.

² *Ibid*, p. 14.

21 ianuarie

[Sus, în dreapta]:

„SANȚIONEZ ARESTAREA”

Procurorul militar al trupelor MAI al RSSM

Colonel-locotenent de justiție

(VDOVIN)

28 ianuarie 1949

DISPOZIȚIE

De arest

or. Chișinău.

20 ianuarie 1949.

Subsemnatul, locțiitorul șefului Secției a 3-a a Departamentului 2 al Ministerului Securității de Stat al RSS Moldova, maiorul Zanevski, examinând materialele primite la MSS al RSSM despre activitatea criminală [desfășurată de] OGURȚOV Iacob Ivanovici, anul nașterii 1913, originar din s. Semionovca, raionul Volontirovca, RSSM, rus, provine din țărani chiaburi, fără de partid, căsătorit, lucrează în învățător, locuiește în satul Feștelița, raionul Căușeni, RSSM.

Am constatat:

Rămânând să trăiască pe teritoriul ocupat în s. Semionovca, raionul Volontirovca, RSSM, în aprilie 1943, OGURȚOV Ia. I. a fost recrutat în calitate de agent secret de către șeful postului român de jandarmi. În calitate de agent secret al jandarmeriei, OGURȚOV Ia. I. depista și transmitea militari sovietici, găsiți pe teritoriul ocupat.

Afară de aceasta, activând în calitate de secretar al primăriei, [el] a luat averea și a bătut cetățeni ai satului.

Activitatea criminală a lui OGURȚOV Ia. I. este confirmată de mărturiile inculpatului Colan C.N. și a locuitoarei s. Semionovca Padalca A. F.

Am decis:

A-l aresta și a-l percheziționa pe OGURȚOV Iacob Ivanovici, care locuiește în s. Feștelița raionul Căușeni, RSSM.

Locțiitorul șefului Secției a 3-a a Departamentului 2 al Ministerului Securității de Stat al RSS Moldova,
maiorul (ZANEVSKI)
(Semnătura)

De a c o r d:

Șeful departamentului 2 al Ministerului Securității de Stat al RSS Moldova,
maiorul (IACOVLEV)

Semnătura

[Scriș de mână] 20/I. 49

Așa dar, mandatul de arest a fost elaborat. Ia. Ogurțov a fost arestat. În dosar sunt puse două note informative despre familia lui și de la locul de muncă. Este prezent Protocolul percheziției (1 februarie 1949).

În timpul aflării în arest, în pușcăria din Chișinău, Ia. Ogurțov a fost interogat de mai multe ori.

*În imagini: mirele Iacob și mireasa Valentina OGURȚOV (părinții dnei Tamara BATÂR)

Copia xerox a dispoziției de arest a lui Ia. OGURȚOV (20 ianuarie 1949)

Copia xerox a Anchetei inculpatului Ia. OGURȚOV cu amprenta degetului arătător al mâinii drepte.

După arestare, Iacob Ogurțov a fost interogat de 6 ori, primul interogatoriu fiind la Căușeni, celelalte – la Chișinău. Interogatoriile erau desfășurate în limba rusă, în prezența unui stenograf. Întrebările ofițerului MGB [rus.: Ministerul securității statului] și răspunsurile inculpatului erau stenografiate cu mâna. În linii mari, scrierile sunt caligrafice, pot fi citite ușor. Fiecare pagină a dosarului a fost semnată de inculpat. Cazul lui Iacob Ogurțov demonstrează cu lux de amănunte cum un om nevinovat a încasat de la organele represive sovietice 25 de ani de muncă forțată. Voi prezenta cele 6 procese verbale ale interogatoriilor cu scurte comentarii la fiecare din acestea.

Primul interogatoriu a avut loc pe data de 2 februarie 1949, în satul [acum orașul] Căușeni.

DOCUMENT

Procesul verbal al interogatoriului

Satul Căușeni

2 II 1949.

Eu, împuternicitul operativ [rus.: operupolnomocennîi – A.P.] al Secției raionale Căușeni a MSS

[Ministerului Securității Statului – A.P.] căpitanul Arhanghelschii l-am interogat pe arestatul

Ogurțov Iacob Ivanovici,

născut în 1913, originar

din satul Semionovca, raionul Volontirovca,

RSS Moldovenească,

de naționalitate rus, fără de partid,

proveniența socială – din familie de [țărani] mijlocași,

studii medii agronomice, cetățean al URSS.

Interogatoriul a început la ora 18 și 25 de minute

Întrebare: Expuneți amănunțit biografia dumneavoastră.

Răspuns: Eu m-am născut în anul 1913, în satul Semionovca, raionul Volontirovca. În anul 1922 am mers să învăț la școala din satul Semionovca, în care am învățat până în anul 1926. În anul 1926 am mers să învăț în satul Manzâr, raionul Căușeni (în prezent raionul Borodino), la școala de agronomie, în care am învățat până în 1931. După absolvirea școlii am trăit acasă cu părinții în satul Semionovca. Din 1933 am lucrat magaziner (în magazinul) din cadrul școlii din Manzâr până în toamna anului 1934. În 1934 am fost recrutat în armata română, dar am fost eliberat, deoarece [persoanele] de naționalitate rusă nu erau luate în armata română. În 1935 am intrat în funcția de secretar al consiliului sătesc [așa e în document, corect – al primăriei – A. P.] din satul Iacobstal, unde am lucrat până în iunie 1940. După eliberarea Basarabiei de sub ocupația română am început să lucrez în calitate de agronom în satul Iacobstal, unde am lucrat până în februarie 1941, după care am lucrat învățător în satul Feștelița, raionul Căușeni, până în iunie 1941.

Întrebare: Unde v-ați aflat în perioada războiului pentru apărarea patriei și cu ce v-ați ocupat?

Răspuns: În iunie 1941 studiam în cadrul unor cursuri pentru învățători, în or. Bender, RSSM. În legătură cu faptul că a început războiul, cursurile au fost sistate, eu m-am întors în satul Feștelița,

unde am trăit până în august 1941. Nu am fost chemat în rândurile Armatei sovietice, deoarece eram în rezervă, categoria a II-a. În august 1941 am trecut în satul Semionovca, unde am intrat la lucru în calitate de secretar al consiliului sătesc.

Întrebare: De ce Dvs. ați mers să lucrați în calitate de secretar la autoritățile românești?

Răspuns: Autoritățile române i-au adunat pe toți funcționarii care au rămas pe teritoriul ocupat și i-au obligat să lucreze în conformitate cu specialitatea [avută], în același rând și eu am fost nevoit să merg la lucru, deoarece mai devreme am lucrat secretar în satul (Semionovca) [tăiat și corectat – A.P.] Iacobstal.

Întrebare: Cât timp Dvs. ați lucrat secretar la consiliul sătesc din satul Semionovca și ce funcții ați îndeplinit?

Răspuns: Am lucrat secretar la consiliul sătesc [cuvintele „consiliul sătesc” subliniate, deasupra pus semnul întrebării; este clar de ce – era vorba de primăria satului; Ia. Oguștov era secretar al primăriei – A.P.] din satul Semionovca din luna august 1941 până în luna martie 1944. În obligațiunile funcției avute în calitate mea de secretar intra: adunarea banilor de la populație, impunerea impozitului funciar, eliberarea pașapoartelor și înregistrarea vitelor cornute mari; concomitent cu acestea, la indicația notarului român, duceam evidența copiilor nou-născuți, a celor decedați și înregistrarea căsătoriilor.

Întrebare: Ce alte sarcini ale autorităților române ați mai îndeplinit?

Răspuns: Afară de sarcinile, expuse mai sus, nimic [altceva] nu am îndeplinit.

Întrebare: Unde v-ați aflat în martie 1944?

Răspuns: În conformitate cu ordinul autorităților române, pe data de 23 martie 1944, eu m-am evacuat în România, în satul Uloci, județul Târgu-Măgurele.

Întrebare: Cu ce v-ați ocupat în România?

Răspuns: În România nu m-am ocupat cu nimic, doar soția mea a lucrat învățătoare.

Întrebare: Cât timp v-ați aflat în România?

Răspuns: În România m-am aflat până în luna mai 1945. În luna mai a acelui an, eu, împreună cu familia, în cadrul repatrierii, m-am întors în satul Semionovca.

Întrebare: Cu ce v-ați ocupat în satul Semionovca?

Răspuns: În satul Semionovca nu am avut ocupații. În august 1945 am trecut în satul Feștelița, unde am intrat la lucru în calitate de învățător în școala din Feștelița, unde am lucrat până în timpul de față.

Întrebare: După sosirea din România în satul Feștelița, raionul Căușeni, RSS Moldovenească, ați fost recrutat în Armata sovietică?

Răspuns: După sosirea pe teritoriul RSS Moldovenești din România nu am fost recrutat în Armata sovietică.

Interogatoriul s-a încheiat la ora 19 și 35 de minute.

A interogat împuternicitul operativ al Secției raionale Căușeni a MSS

căpitanul [semnătura] Arhanghelschii

Comentariul nostru:

Iacob Ogurțov a fost arestat în 1949. Timp de peste 4 ani autoritățile bolșevice din RSSM au impus concepția lor asupra celor întâmplate în anii 1940-1945. Pentru ele războiul purtat de URSS a fost „de apărare a patriei”, chiar dacă a fost dus peste frontierele de stat ale URSS. Pentru ele, autoritățile sovietice, anii aflării Basarabiei, nordului Bucovinei, Ținutului Herța în componența Statului Român (1941-1944) erau ai „ocupației române”. Iată de ce, în răspunsurile sale, la întrebările puse de ofițerul sovietic, Ia. Ogurțov a folosit aceleași expresii, oferite de Arhanghelschii – „războiul pentru apărarea patriei”, „ocupația română” [a Basarabiei] etc.

Primul interogatoriu a fost unul sumar. Ia. Ogurțov a fost trimis la Chișinău și în noaptea de la 3 spre 4 februarie 1949, între ora 23:30 și 2:00, a fost interogat a doua oară.

Iată stenograma celui de-al doilea interogatoriu:

DOCUMENT:

Procesul verbal al interogatoriului

3 februarie 1949

or. Chișinău

Eu, anchetatorul superior al Secției de urmărire penală a MSS al RSSM,

locotenent superior Zealin l-am interogat pe inculpatul:

Ogurțov Iacob Ivanovici,

născut în 1913, originar

din satul Semionovca, raionul Volontirovca,

RSS Moldovenească,

de naționalitate rus, cetățean al URSS, știutor de carte,

fără de partid,

proveniența socială – din familie de [țărani] mijlocași,

căsătorit, până la arestare a lucrat învățător

în școala sătască din s. Feștelița, raionul Căușeni.

Interogatoriul a început la ora 23: 30

Întrebare: Unde ați locuit în perioada ocupației provizorii a RSS Moldovenești de către cotropitorii germano-români?

Răspuns: În perioada ocupației provizorii a Moldovei de către armatele germano-române [câteva cuvinte lipsesc: din 1941 – A.P.] până în 1944 am locuit în satul Semionovca, raionul Volontirovca.

Întrebare: Cu ce v-ați ocupat în perioada ocupației provizorii?

Răspuns: Am lucrat [în calitate de] secretar al primăriei la autoritățile românești de ocupație, din 1941 până în 1944, după care, în timpul ofensivei unităților Armatei sovietice m-am evacuat în România.

Întrebare: Ce v-a determinat să fugiți în România împreună cu ocupanții?

Răspuns: Am fugit în România împreună cu ocupanții deoarece autoritățile române mi-au ordonat acest lucru.

Întrebare: Oare chiar așa să fie?

Răspuns: Da, anume așa. Am plecat în România la ordinul autorităților românești de ocupație.

Întrebare: Organele de urmărire penală, însă, cunosc că Dvs. ați fugit în România din ale considerente. Cerem un răspuns veridic.

Răspuns: Confirm: în România am fugit la ordinul autorităților de ocupație.

Întrebare: Cine a fost șeful postului de jandarmi din s. Semionovca în timpul ocupației?

Răspuns: Nacialnic [rus. - șef] sau, cum numesc românii, șef al postului de jandarmi în s. Semionovca a fost plutonierul Colan.

Întrebare: Spuneți, în ce perioadă Colan a fost șef al postului de jandarmi?

Răspuns: Din câte țin eu minte, plutonierul Colan a fost șef al postului român de jandarmi din 1943 până în ziua fugirii armatelor germano-române din Moldova, 1944.

Întrebare: Când l-ați cunoscut prima dată pe Colan?

Răspuns: Pe șeful jandarmeriei l-am cunoscut în 1943, primăvara.

Întrebare: Povestiți despre circumstanțele acestei întâlniri.

Răspuns: Mi-aduc aminte, în primăvara anului 1943, ocupând funcția de șef de post în satul Semionovca, în una din zile, Colan a intrat la noi, la primărie. Așa cum am arătat mai sus, în acel timp eram secretar la primărie. Atunci, în prezența notarului și al altor funcționari ai primăriei, eu am făcut cunoștință cu Colan.

Întrebare: Cât de des Dvs. vă întâlneți cu șeful postului de jandarmi Colan?

Răspuns: Cu Colan nu am avut nici o întâlnire condiționată special. Mă întâlneam cu el doar atunci, când el intra în primărie, în prezența altor funcționari.

Întrebare: Dvs. ați fost chemat vre-odată la postul de jandarmi?

Răspuns: Da, am fost chemat. Îmi amintesc: am fost chemat la postul de jandarmi în anul 1941 și în anul 1942, în acel timp, când Colan nu era șeful postului de jandarmi.

Întrebare: Dar șeful postului de jandarmi Colan v-a chemat la postul de jandarmi?

Răspuns: Nu, șeful postului de jandarmi Colan nu m-a invitat la el niciodată.

Întrebare: Dvs. confirmați aceasta?

Răspuns: Da, confirm. [două-trei cuvinte lipsă – A.P.] [șeful postului de jandarmi Colan] la el în cabinet nu m-a invitat niciodată.

Întrebare: Organele de urmărire penală, însă, cunosc că Dvs. ați fost la postul de jandarmi de foarte multe ori, atunci când în serviciu era Colan. De ce ascundeți acest fapt?

Răspuns: Declar încă odată: în timpul în care Colan era șef al jandarmilor, la el în clădirea postului de jandarmi eu nu am intrat niciodată și el nu m-a invitat.

Întrebare: Faptul că sunteți arțăgos nu are nuci un temei. Este stabilit că Dvs. nu o singură dată ați vizitat postul de jandarmi românesc, atunci când șef al acestuia era Colan. Veți spune adevărul despre asta?

Răspuns: Nu, atunci când șef al postului de jandarmi din s. Semionovca era Colan, eu nu am fost la el niciodată și nici un fel de relații apropiate între noi nu au existat.

Interogatoriul a fost sistat la ora 2:00

4 februarie 1949

A fost scris corect pe baza cuvintelor mele și am citit personal [semnătura autografă a lui Ia. Ogurțov]

A interogat anchetatorul superior al Secției de urmărire penală a MSS al RSSM,

locotenent superior [semnătura]

Zealin

Comentariul nostru:

Frazeologia folosită a fost cea a ocupantului sovietic al Basarabiei. Ea a fost folosită – în aceste condiții extremale, de pușcărie – și de inculpat. Anchetatorul a insistat asupra stabilirii unor legături cât mai strânse între Ia. Ogurțov, secretarul primăriei și șeful postului de jandarmi Colan.

Pe data de 7 februarie 1949 a avut loc cel de-al treilea interogatoriu, care a început la ora 11:30 și s-a încheiat la ora 13:40. Anchetatorul l-a întrebat pe Ia. Ogurțov cât timp a lucrat în calitate de secretar al primăriei, cine l-a numit în această funcție, ce obligațiuni a avut. Inculpatul a enumerat obligațiunile de serviciu pe care le-a avut. Anchetatorul Zealin atrage atenția asupra obligațiunii secretarului primăriei de a aduna impozite de la locuitorii satului Semionovca, în perioada august 1941 – martie 1944. Ia. Ogurțov spune: „Am adunat impozitul pe pământ. Țăranii din satul Semionovca aveau în posesie peste 2 000 ha de pământ. Conform ordinului autorităților române plata impozitului era de 100 de lei pentru un hectar. Prin urmare, timp de trei ani cât am lucrat secretar la primărie am adunat circa 600 000 de lei, în contul autorităților române”.

Anchetatorul a întrebat: ce măsuri erau luate față de persoanele, care nu plăteau impozitul. Ia. Ogurțov spune că el, în calitate de secretar al primăriei, avea dreptul să inventarieze și să scoată la vânzare averea țăranilor rău-platnici. Zealin întreabă la câți țărani Ia. Ogurțov le-a vândut averea. Inculpatul a răspuns, că astfel de cazuri nu au fost. Este adevărat, zice Ia. Ogurțov, a fost un caz când am avut intenția să inventariez și să scot la vânzare averea Agafiei Padalca, care nu a plătit impozitul. Anchetatorul insistă asupra cazului: când a avut loc, dacă averea a fost inventariată și vândută etc. Inculpatul afirmă că a avertizat-o pe A. Padalca și că a încercat să se apropie de ladă, dar stăpână nu i-a permis și l-a împins. La rândul lui, Ia. Ogurțov a împins-o pe A. Padalca. Zealin insistă asupra altercației, întrebând în ce relații este Ia. Ogurțov cu A. Padalca. „În relații normale”, – a spus inculpatul. Anchetatorul zice: „Fiind interogată, Agafia Padalca a arătat că Dvs. ați încercat să

inventariați forțat averea ei și – cu această ocazie -, ați bătut-o”. Ia. Ogurțov răspunde că a încercat să inventarieze averea, dar nu a lovit-o, ci s-au împins reciproc. Lui Ia. Ogurțov i s-au citit pasaje din procesul verbal al interogării Agafiei Padalca; acesta recunoaște că a dorit să inventarieze, dar altercația cu stăpâna casei nu a ajuns la bătaie. Se fac alte precizări: dacă au fost martori etc. Ia. Ogurțov a fost întrebat dacă a mai sechestrat avere de la țărani, în special a fost vorba de doi cai și o căruță a familiei Marfa și Andrei Grinico. Inculpatul expune cazul, subliniind în mod special că el personal nu a fost implicat în acel caz, el nu avea împuternicirea de a sechestra animale de la oameni. La urmă, anchetatorul Zealin declară că există mărturiile Stepanidei Bondarenco în care aceasta a afirmat că Ia. Ogurțov a sechestrat cei doi cai și căruța de la familia Grinico. Ia. Ogurțov afirmă, că o cunoaște bine pe S. Bondarenco, că a avut întotdeauna relații bune cu ea, dar nu poate înțelege de ce ea oferă astfel de mărturii [false, mincinoase – A.P.] împotriva lui. Cu aceasta interogatoriul a luat sfârșit.

Pe data de 11 februarie 1949 anchetatorul Zealin a semnat Decizia de învinuire a inculpatului Iacob Ogurțov. Examinând materialele de urmărire penală din dosarul nr. 5372, el, Zealin, a constatat, cum că Ogurțov Iacob Ivanovici, având predispoziții dușmănoase față de puterea sovietică, în perioada ocupației Moldovei „a fost agent secret al jandarmeriei române, a trădat patrioți sovietici”. Observați: în timpul anchetărilor nu a fost vorba de „trădarea patrioților sovietici”. Cu toate acestea, Zealin a decis: „A-l trage la răspundere pe Ogurțov Iacob I. în baza art. 54-1 „a” al Codului Penal al RSS Ucrainene” și a-l anunța despre această decizie contra semnătură. Pe document sunt aprobările șefilor lui Zealin, iar jos este semnătura lui Ogurțov că a fost informat despre decizia luată.

În dosar sunt trei file ale interogatoriului din 11 februarie 1949. Ia. Ogurțov a fost întrebat dacă a înțeles de ce fapte este acuzat și dacă recunoaște „vina”. El a răspuns că a înțeles în ce este acuzat, dar „vina” o recunoaște doar parțial. Astfel, el recunoaște că a fost secretar la primărie, că a adunat impozitul de la țărani, că față de țăranii ce nu plăteau impozite, era obligat să le inventarieze averea și s-o scoată la vânzare; a amintit de cazul A. Padalca, cu care s-au împins reciproc. Nu recunoaște că ar fi fost în relații apropiate cu jandarmii români, nu a avut nici un fel de relații cu șeful postului de jandarmi din s. Semionovca și nu a trădat patrioți sovietici.

Au urmat încă două interogatorii și pronunțarea sentinței în numele URSS.

** În imagine: DOCUMENT: Decizia de învinuire a inculpatului Ia. Ogurțov, luată la 11 februarie 1949.

Pe data de 14 februarie 1949 a avut loc primul interogatoriu al lui Ia. Ogurțov după ce i s-a citit incriminarea.

Anchetarea a început la ora 14:15.

Anchetatorul Zealin l-a întrebat pe Ia. Ogurțov în ce circumstanțe l-a cunoscut pe șeful postului de jandarmi din satul Semionovca. Inculpatul a povestit cum la două zile după numirea în post, Colan, șeful postului de jandarmi, a venit la primărie. Aici, în prezența primarului Grigori Proscurchin, a notarului Vasile Zaha, a lucrătoarei tehnice Parascovia Cărăuș, el, Ia. Ogurțov, secretar al primăriei, a făcut cunoștință cu șeful postului de jandarmi.

Anchetatorul insistă asupra legăturilor avute de Ia. Ogurțov cu șeful postului de jandarmi: cât de des se întâlneau, ce discutau în cadrul întâlnirilor, dacă a fost în incinta postului de jandarmi? La ultima întrebare Ia. Ogurțov a răspuns că nu a fost chemat și nu a fost niciodată la postul de jandarmi.

Anchetatorul Zealin declară: este știut, că Ia. Ogurțov a fost nu o singură dată la postul de jandarmi. Ia. Ogurțov, neagă afirmațiile anchetatorului: atât timp, cât șef al postului de jandarmi a fost Colan, acesta nu l-a chemat și el; Ia. Ogurțov nu a fost niciodată în acel loc. Anchetatorul Zealin spune: locuitoarea satului Semionovca, Stepanida Bondarenco, a mărturisit că în 1943-1944 Ia. Ogurțov a fost de multe ori la postul de jandarmi. Ia. Ogurțov a respins ferm afirmațiile făcute de S. Bondarenco.

Zealin întreabă: unde a locuit șeful postului de jandarmi? Ia. Ogurțov spune că acesta a

locuit în vecinătatea sa, peste patru case, dar la șeful postului de jandarmi Colan, el, Ia. Ogurțov, nu a fost acasă niciodată.

Anchetatorul întreabă: „Da Colan a fost la voi acasă?” „Nu, Colan nu a intrat la mine niciodată”, – a răspuns Ia. Ogurțov.

„Ancheta a stabilit, zice Zealin, că, fiind în raporturi apropiate cu șeful postului de jandarmi, dvs. ați fost informatorul lui secret. Vă cerem mărturii veridice”. „Nu, zice Ia. Ogurțov, informator secret al șefului postului de jandarmi nu am fost niciodată”.

În camera de interogare este adus inculpatul Colan Constantin Nicolaevici, pentru confruntare. Zealin îl întreabă pe Ogurțov dacă îl cunoaște pe cel adus. „Da, răspunde acesta, este Colan, șeful postului de jandarmi din satul Semionovca, în anii 1943-1944”. Aceiași întrebare (dacă îl cunoaște pe Ogurțov) i-a fost adresată lui Colan, răspunsul acestuia a fost pozitiv. Și – conform celor scrise în procesul verbal – Colan zice: „[Pe Ogurțov] îl cunosc din aprilie 1943.

Ogurțov a fost informatorul meu secret și eu deseori mă întâlneam cu el”. După rostirea acestor cuvinte Colan a fost scos din sala de interogatoriu. [Pe document propoziția este subliniată, iar pe câmp trase două linii groase, pentru a atrage atenția celui ce va citi sau de cel ce deja a citit textul procesului verbal – **A.P.**].

Zealin întreabă: „Dvs. afirmați mărturisirile lui Colan?”

Răspunsul dat de Ia. Ogurțov a fost unul corect și curajos: „Posibil Colan m-a considerat informator secret, dar eu nu am fost”.

Anchetatorul întreabă: „Cum să înțeleg acest lucru?”. Ia. Ogurțov: „Între mine și Colan, șeful postului de jandarmi, nu a existat nici o înțelegere prin care m-ași fi obligat să fiu informatorul lui secret; dar sunt nevoit să recunosc: fiind în funcția de secretar al primăriei, eu îl informam pe Colan [din nou subliniat pe câmp cu linii verticale groase întretăiate de linii orizontale, pentru a atrage atenția – **A.P.**].

Zealin zice: „În confruntarea cu Colan Dvs. ați fost depistat ca fiind informatorul lui secret”. Ia. Ogurțov răspunde că între el și Colan nu a existat o înțelegere de colaborare secretă, iar informația furnizată șefului postului de jandarmi a fost cea de ordin general: câți cai erau în sat, cât pământ posedau țăranii, cine nu s-a supus autorităților române. Anchetatorul a întrebat: cine anume era „activist sovietic”, „turnat” de Ia. Ogurțov la șeful postului de jandarmi. Ia. Ogurțov câteva persoane, între care Dumitru Ogurțov, Macarie Ogurțov, Ivan Grinico și alți câțiva [rude, tizi sau apropiați?; dacă erau rude, atunci convingerea mea este că Iacob Ogurțov i-a trecut la categoria de „activiști sovietici” cu scopul de a-i ocroti de posibile represii din partea sovieticilor – **A.P.**]

Urmează ultimele întrebări: cât de des se întâlnea cu șeful postului de jandarmi, dacă acum recunoaște că a fost agent secret al lui Golan? Ultimul răspuns al lui Ia. Ogurțov în cadrul acestui interogatoriu: „Da, recunosc, că am oferit informație secretă șefului postului de jandarmi Colan, dar o înțelegere și obligațiuni, prin care aș fi informator secret, nu am avut”.

Interogatoriul a luat sfârșit la ora 18:50. Semnăturile respective au fost puse.

Urmează ultimul interogatoriu din 5 aprilie 1949, început la ora 11:00.

Anchetatorul Zealin, asistat de ajutorul procurorului militar al trupelor MAI al RSSM [numele de familie lipsește, la sfârșitul procesului verbal este doar semnătura autografă – **A.P.**], insistă asupra recunoașterii de către Ia. Ogurțov, cum că acesta ar fi fost informator secret al șefului postului de jandarmi și că a denunțat activiști sovietici. Inculpatul neagă că a fost agent secret al șefului postului de jandarmi și că nu a trădat patrioți sovietici. A spus doar că aceia plăteau sau nu plăteau impozite statului român. Anchetatorul zice: Colan a mărturisit anchetei că i-a poruncit lui Ogurțov să-i urmărească pe patrioții sovietici. Ia. Ogurțov neagă aceste afirmații.

Anchetatorul Zealin a revenit asupra unor întrebări, puse deja inculpatului la interogatoriile precedente: dacă aduna impozite de la țărani, dacă i-a bătut (s-a revenit asupra cazului cu Agafia Padalca), cazul cu sechestrarea cailor familiei Bondarenco. Apare un martor nou, Zubcov Demian, care afirma cum că a fost maltratat de Ia. Ogurțov pentru neplata impozitului, la care inculpatul Ia. Ogurțov a spus că îl cunoaște pe D. Zubcov, că s-a certat cu el, dar la bătaie nu s-a ajuns.

Cu asta, la ora 13:00 se încheie interogatoriul.

A urmat sentința. Public mai jos textul sentinței, tradus din limba rusă în limba română.

DOCUMENT:

[Extras]

Copie. Este interzisă copierea. Secret. Exem. [plarul] nr. 2.

S E N T I N Ț A

ÎN NUMELE UNIUNII REPUBLICILOR SOVIETICE SOCIALISTE

1949, aprilie, 26-27, Tribunalul Militar al trupelor MAI al RSS Moldovenești, în or. Chișinău, în ședința închisă judecătorească, în componența maiorului de justiție KALAȘNICOV, președinte, colonel-locotenentului BOTEANOV și locotenentului superior LEVCENCO, membri, în prezența secretarului, căpitan KALUPAEV, cu participarea apărării, avocatului FURS, în incinta Tribunalului Militar, examinând dosarul de învinuire [a]:

1. Prizonierului fostei armate române, COLAN Constantin Nicolaevici, anul nașterii 1910, originar din or. Calafat România, român, cetățean al României, plutonier al fostei jandarmerii române, [în trecut] nu a fost condamnat, în comiterea crimei, prevăzute de art. 1 al Decretului din 19 aprilie 1943.

2. *UNCU Artamon Vicolovici, anul nașterii 1913, originar din satul Semionovca, raionul Volontirovca, RSS Moldovenească, moldovean, cetățean al URSS, țăran mijlocas, colhoznic, fără de partid, cu puțină știință de carte, căsătorit, [în trecut] nu a fost condamnat.*
3. *OGURȚOV Iacob Ivanovici, anul nașterii 1905, originar din satul Semionovca, raionul Volontirovca, RSS Moldovenească, rus, cetățean al URSS, țăran chiabur, funcționar, fără de partid, cu studii medii, căsătorit, [în trecut] nu a fost condamnat.*
4. *ZVEAGHINȚEV Iacob Ivanovici, anul nașterii 1910, originar din satul Semionovca, raionul Volontirovca, RSS Moldovenească, rus, cetățean al URSS, din țărani, colhoznic, fără de partid, cu puțină știință de carte, căsătorit, [în trecut] nu a fost condamnat.*
5. *PADALCA Ananii Agapovici, anul nașterii 1923, originar din satul Semionovca, raionul Volontirovca, RSS Moldovenească, rus, cetățean al URSS, din țărani, țăran individual, fără de partid, cu studii primare, căsătorit, [în trecut] nu a fost condamnat – pe toți patru în comiterea crimei prevăzute de art. 54-1 „a” a Codului penal al RSS Ucrainene.*

A CONSTATAT:

Fiind colaborator oficial al fostei jandarmerii românești, în perioada ocupației Moldovei, din aprilie 1943 până în august 1944, COLAN a fost în funcția de șef al postului de jandarmi din satul Semionovca, raionul Volontirovca, RSS Moldovenească.

Fiind șef al postului de jandarmi, în mai 1943, COLAN a racolat pentru activități secrete în folosul dușmanului pe Uncu, Ogurțov, Zveaghin și Padalca.

Cu ajutorul persoanelor nominalizate, pe întreaga perioadă de activitate, Colan a reținut peste 20 de militari ai Armatei Roșii, pe care i-a trimis la postul de jandarmi și soarta lor este necunoscută.

[Sunt enumerate alte capete de acuzare; integral documentul va fi publicat în cartea în curs de elaborare – A.P.]

[La Ogurțov]:

Pe parcursul întregii perioade de ocupație OGURȚOV a fost în serviciu la români în calitate de secretar al primăriei satului Semionovca.

Fiind secretar al primăriei, OGURȚOV a adunat și a dat ocupanților peste 600 000 de lei în contul stingerii diverselor impozite.

Față de persoanele, care refuzau să plătească impozitele, OGURȚOV a aplicat măsuri de constrângere; în particular – el a încercat să inventarieze averea cetățenei Agafia Padalca, iar când ultima s-a împotrivit, OGURȚOV a bătut-o.

În primăvara anului 1944 [Ogurțov] l-a împins din clădirea primăriei pe cetățeanul Demian Zubcov.

Acceptând în fața șefului jandarmeriei Colan să colaboreze în mod secret în favoarea dușmanului, în septembrie 1943, OGURȚOV i-a denunțat pe patru ostași ai Armatei sovietice, ce se ascundeau în vii, după care aceștia au fost reținuți de jandarmi.

Odată cu retragerea trupelor germano-române, OGURȚOV a fugit pe teritoriul României, unde s-a aflat până în ziua repatrierii.

[Urmează învinuirile, aduse celorlalți trei inculpați, învinuiri ce se referă la diverse cazuri de colaborare cu autoritățile române – A.P.]

C O N D A M N Ă:

[pe] COLAN Constantin Nicolaevici, în baza [prevederilor] art. 1 al Decretului din 19 aprilie 1943, iar pe OGURȚOV Iacob Ivanovici, în baza [prevederilor] art. 54-1 „a” al Codului penal al RSS Ucrainene, a-i expune la privațiune de libertate, în lagăr de muncă corecțională, pe un termen de 25 de ani fiecare, iar pe OGURȚOV și cu lipsirea de drepturi cetățenești, prevăzute de art. 29, punctele „a”, „b” și „v” al Codului penal [al RSS Ucrainene], fără confiscarea averii, din cauză că n-o posedă.

[urmează sentințele pentru ceilalți trei: ZVEAGHINȚEV și PADALCA fiecare câte 20 de ani de muncă corecțională; UNCU a încasat 15 ani, cu reprimarea drepturilor cetățenești timp de 5 ani și confiscarea averii, la cei care o aveau (Uncu și Zvaghințev), Padalca nu avea avere – A.P.].

Așa dar, Iacob Ogurțov a fost un simplu funcționar – secretar al primăriei. Și-a făcut datoria în timpul serviciului. Organele represive sovietice au încercat să-l învinuiască pe Ia. Ogurțov de colaborare secretă cu șeful postului de jandarmi din sat, fapt inexistent în realitate, confirmat pe parcursul întregului interogatoriu al lui Ia. Ogurțov. A fost învinuit cum că a bătut pe rău-platnici, exemplu fiind cazul Agafiei Padalca, cu care, în realitate, s-au îmbrâncit reciproc, iar inventarierea averii acestuia nu a

putut-o realiza. A fost învinuit de depistarea și trădarea a 4 soldați sovietici ce se ascundeau în vilele satului. Este curioasă această învinuire: de unde oare s-au luat acei soldați ai Armatei roșii? Au rămas cumva de pe timpul retragerii din iunie 1941? Sau au fost parașutați de sovietici în 1943? Pare a fi o invenție caraghioasă a anchetatorilor staliști.

Deci, Iacob Ogurțov a fost trimis la munci forțate, la extragerea minereului de cupru din preajma localității Djezcasgan în StepLAG [oraș – din 1954, din 1992 este numit Jezcasgan], în centru Kazahstanului, regiunea Karaganda³.

Autoritățile comuniste s-au răfuit în mod bestial cu familia Ogurțov.

Soția lui Iacob Ogurțov, Valentina, n. 1915, împreună cu fiul Ivan, n. 1941, și fiica Tamara, n. 1948, a fost deportată în regiunea Tiumen, toți ei fiind membri ai familiei unui „colaboraționist”⁴.

Tatăl lui Ia. Ogurțov, Ivan, n. în 1882 și mama Uliana, n. în 1881, au fost catalogați ca fiind „chiaburi” și deportați în Siberia (Tiumen) în 1949.

Împreună cu ei, tot acolo, au fost deportați Aculina Ogurțov, sora lui Iacob, n. 1912, cu cei trei fii și o fiică ai ei (Vasile, n. 1933, Serafim, n. 1935, Iacob, n. 1938, și Daria, n. 1941)⁵.

Doamna Daria este verișoara Tamarei Batîr, locuiește în Chișinău. Sper să realizez un interviu cu dumneaei, cu d. Daria, interviu referitor la prin ce iad au trecut, ea și rudele ei.

Conform unei decizii a Comisiei împuternicite cu revizuirea cauzelor penale, în mai 1955, lui Iacob Ogurțov i s-a redus termenul de detenție de la 25 la 5 ani, conform Decretului privind amnistierea din 27 martie 1953.

Ia. Ogurțov s-a întors în RSS Moldova. La 28 ianuarie 1989, având peste 75 de ani, Ia. Ogurțov a trimis un demers pe numele lui Gh. I. Lavranciuc, președintele KGB al RSSM, în care cerea reabilitarea sa deplină.

Între altele, Ia. Ogurțov scrie, că după pronunțarea sentinței, șeful postului de jandarmi Constantin Colan a fost adus în camera în care erau încă trei din cei patru arestați, legați prin același proces de judecată stalinistă. Când cei trei l-au întrebat pe Colan de ce a dat mărturii false împotriva lor, acela a zis că după 15 zile și nopți de carceră nu a mai putut rezista.

Consider că anchetatorii bolșevici l-au trimis pe Colan în mod special în cameră cu ceilalți condamnați, în speranță că-l vor omorî. Poate greșesc.

Prof. univ., dr. hab Anatol PETRENCU,
președintele INIS „ProMemoria”.
2 februarie 2013.

³ Conform unor date din *Enciclopedia liberă*, în 2010, în Jezcasgan trăiau 457 (0,47 %) români basarabeni (în statistici – „moldoveni”).

⁴ *Cartea Memoriei: Catalog al victimelor totalitarismului comunist*, vol. 4, Chișinău, Editura Știința, 2005, p. 95.

⁵ *Ibidem*, p. 96.

*** În imagini:

Iacob Ogurțov cu un prieten. Fotografie din Kazahstan.

Prima pagină a Fișei personale a profesorului Ion Ogurțov, fiul lui Iacob Ogurțov, profesor la USM și colaborator la Academia de Științe a Moldovei, doctor habilitat în științe fizico-matematice.

Discuție cu dna Tamara Batîr, fiica lui Iacob Ogurțov.